

Europa i dziedzictwo roku 1968

Rok 1968 w niemal całej Europie obfitował w historyczne wydarzenia, których konsekwencje odczuwamy do dziś. W maju fala protestów studenckich ogarnęła Francję wzniesając rewolucję obyczajową na Zachodzie. Tymczasem po drugiej stronie żelaznej kurtyny, "Praska Wiosna" na chwilę pozwoliła Czechom i Słowakom uwierzyć w polityczną odwilż. W Polsce, marcu 1968 roku studenci i intelektualiści demonstrowali w obronie wolności słowa. Posłowie do Parlamentu Europejskiego byli świadkami tamtych zajęć.

Miałam 24 lata, właśnie kończyłam studia w Instytucie Nauk Politycznych w Paryżu [...]. Mieszkałam w Dzielnicy Łacińskiej i oczekiwałam na narodziny mojej córki, które miały nastąpić na początku lipca. Z naturalnych przyczyn byłam wówczas, w maju bardziej bezpośrednią, ciekawą obserwatorką niż aktywną uczestniczką tamtych wydarzeń, opowiada Nicole Fontanie, była francuska przewodnicząca Parlamentu Europejskiego (1999-2002), obecnie deputowana z ramienia Europejskiej Partii Ludowej - Europejskich Demokratów.

Společna provokacija

Nicole Fontanie dostrzega, iż spod radykalizmu sloganów utrzymanych w rewolucyjnym i często pomysłowym stylu, które drażniły i wciąż zresztą drażnią ludzi zbyt dobrze wychowanych, wyłaniało się swoiste podniecenie możliwością sprowokowania i wytrącania z równowagi francuskiego społeczeństwa, którego normy społeczne i moralne jawiły się młodym jako archaiczne i nie do zniesienia.

Maj 1968 roku zaowocował przede wszystkim swoistym katharsis. Gdyby taki efekt nie wystąpił, też nieuchronnie mielibyśmy do czynienia z ewolucją norm obyczajowych, najprawdopodobniej jednak towarzyszyłyby jej silniejsze wstrząsy, podsumowuje Nicole Fontanie.

Uchodźcy kontra lewicowe ideały

Niemiecki poseł PE Milan Horáček z grupy Zielonych wyemigrował z Czechosłowacji do Niemiec Zachodnich w 1968 roku i przyłączył się do alternatywnego ruchu studentów we Frankfurcie. Opowiada o spotkaniach obu stron ruchu '68:

Jako polityczni uchodźcy z Czechosłowacji, znaleźliśmy wsparcie u tych, którzy odrzucali zarówno kapitalizm jak i komunizm. Oczywiście byliśmy mniej entuzjastycznie nastawieni do lewicowego idealizmu niektórych aktywistów, ponieważ wiedzieliśmy jak wygląda socjalizm w rzeczywistości.

W Niemczech wydarzenia 1968 roku rozpoczęły rozwój ruchu, który w pełni akceptowalnym uczynił dziś na przykład to, że burmistrzowie głównych miast otwarcie przyznają, że są gejami. Także fakt negocjowania - po raz pierwszy - koalicji między zielonymi, a konserwatystami w Hamburgu, jest dobrym przykładem.

Co więcej, kluczowymi negocjatorami w wypadku Hamburga były kobiety. Te procesy mają swoje korzenie w wydarzeniach z 1968 roku. Wcześniej życie publiczne było znacznie bardziej konserwatywne i takie rzeczy były po prostu nie do pomyślenia.

Wolność jednoczy Europę

W ruchach, które miały miejsce na Zachodzie: we Francji, w Niemczech, we Włoszech, w Ameryce i w ruchach w Europie Środkowowschodniej bardzo trudno znaleźć wspólny mianownik, tłumaczy historyk, poseł do parlamentu europejskiego z grupy Liberalistów i Demokratów, profesor Bronisław Geremek. Są to ruchy o odmiennym charakterze i odmiennych celach. Jednak we wszystkich tych ruchach chodzi o wolność. Apetyt wolności, który występuje w młodym pokoleniu w tym czasie znajduje różne sposoby ekspresji.

Socjalizm z ludzką twarzą

To, co się działo w Polsce i w Czechosłowacji wpisuje się w pewien rytm ruchów kontestacyjnych, wyjaśnia profesor Bronisław Geremek. W 1956 roku rewolucja węgierska zostaje złamana przez wkroczenie armii radzieckiej. Węgry zostały zdławione, Polska zaduszona, tymczasem Czesi i Słowacy wiosną 1968 cieszą się promieniejącym nurtem wolności. Odbывают się debaty literackie, tak jak to było w Budapeszcie i w Warszawie w 1956 roku. Nurt polityczny w Czechosłowacji stawia na reformatorską transformację systemu na drodze rewizji założeń realnego socjalizmu.

W Polsce ferment wśród młodzieży studenckiej znajduje ujście poza sceną publiczną, powszechną. W marcu 1968 roku mają miejsce demonstracje studenckie, strajki na Uniwersytecie i na Politechnice Warszawskiej. Protesty koncentrują się wokół elementu symbolicznego. "Dziady" w Teatrze Narodowym przypominają, co pisał Mickiewicz o wolności, a zwłaszcza o Rosji. Zdania, które padają na scenie są zdaniem, które krystalizują wyzwolenicze dążenia polskiej młodzieży.

Grupa, której czołowym przedstawicielem w układzie władzy był generał Mieczysław Moczar, odwołując się do agresywnego nacjonalizmu i antysemityzmu potrafiła wykorzystać niezadowolenie społeczne do własnych celów. Udało jej się mówi profesor Geremek, zdławić wrzenie umysłów studenckich, zdławić uniwersytety, stosując represje, usuwając profesorów z katedr.

Inne grupy społeczne, szczególnie robotnicy, nie przyłączyły się do studenckiego protestu w 1968 roku. Polski ruch Solidarności jest ruchem autonomizacji społeczeństwa obywatelskiego, tłumaczy profesor Geremek, doświadczenie 1968 roku, niestety przeważnie doświadczenie negatywne, jest w tym ruchu obecne. Dopiero dzięki aktywności całego społeczeństwa i odrzuceniu reformistycznych iluzji, można było przystąpić do demontażu systemu w roku 1989. Koniec realnego socjalizmu i rozpad bloku sowieckiego otworzył drogę do kolejnego zjednoczenia Europy w 2004 i 2007 roku.

1968 należy do historii

Z perspektywy czterech dekad, rok 1968 stał się jednym z kamieni milowych europejskiej historii, choć przybrał odmienne formy w krajach po obu stronach żelaznej kurtyny. Zmiany odegrały ogromną rolę w formowaniu dzisiejszej zjednoczonej Europy, którą reprezentuje obecnie Parlament Europejski. Debata nad dziedzictwem roku 1968 będzie trwała, choć wiele osób uważa, że nadszedł czas, aby spojrzeć w przyszłość, a nie zwracać się wciąż w kierunku przeszłości.

Jeden z najważniejszych przywódców studenckich tego czasu, poseł Daniel Cohn-Bendit z grupy Zielonych, uważa, że rok 1968 powinien w końcu zostać odłożony na półkę:

"To się kiedyś zdarzyło" - tyle mam do powiedzenia. Rozpoczynana wciąż na nowo debata nad rokiem 1968 nie prowadzi nas nawet o krok dalej. Czy tego chcemy czy nie, '68 zmienił świat. Ale dzisiejsze społeczeństwo nie jest takie samo, jak wtedy, dlatego potrzebujemy innej, nowej debaty.